

PEDAGOGIK REFLEKSIYA

Ashurova Hilola Nurali qizi

Qadirova Mohira Mirzaboy qizi

Termiz davlat pedagogika instituti talabalari

Elektron pochta: ashurovahilola29@gmail.com

Annatatsiya: Ushbu maqolada pedagogik refleksiya tushunchasining mazmuni, uning o'qituvchi faoliyatidagi o'rni va ahamiyati yoritilgan. Pedagogik refleksiya o'qituvchining o'z darslarini, metodlarini va o'quvchilar bilan ishlash jarayonini tahlil qilishi orqali ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilishi ta'kidlanadi. Maqolada refleksiyaning turlari, vazifalari hamda amaliyotda qo'llaniladigan samarali usullari bayon etilgan. Shuningdek, refleksiya jarayonining pedagogning kasbiy rivojlanishi, innovatsion yondashuvlarni joriy etishi va o'quvchilarning individual rivojlanishini ta'minlashdagi roli asoslab beriladi. Mazkur ish o'qituvchilar, pedagogika yo'nalishidagi talabalar hamda ta'lim jarayonini takomillashtirishga qiziquvchilar uchun foydali manba bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Pedagogik refleksiya, o'qituvchi faoliyati, kasbiy rivojlanish, ta'lim sifati, tahlil, o'z-o'zini baholash, innovatsion yondashuv, pedagogik mahorat, o'quvchi rivojlanishi, dars jarayoni.

Pedagogik refleksiya — bu o'qituvchining o'z pedagogik faoliyati jarayonida va undan keyin amalga oshiradigan tahliliy, baholovchi va takomillashtiruvchi fikrlash jarayonidir. Refleksiya o'qituvchining kasbiy o'sishi va ta'lim sifatining oshishida asosiy omil bo'lib xizmat qiladi. U pedagogning o'z faoliyati, o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi, muloqot madaniyati, metodik yondashuvlar va dars samaradorligini obyektiv tahlil qilishini nazarda tutadi.

Zamonaviy ta'lim jarayoni o'qituvchidan faqat bilim beruvchi emas, balki o'quvchi shaxsini rivojlantiruvchi, ularning mustaqil fikrlashi, kompetensiyalarini shakllantiruvchi yetakchi bo'lishni talab qiladi. Bunday jarayonda pedagogik refleksiya o'qituvchi uchun o'z faoliyatiga tashqi va ichki nazar bilan yondashish, uni qayta ko'rib chiqish, mavjud kamchiliklarni anglash va kelgusida samaradorlikni oshirishga yo'naltirilgan rejalar tuzish imkonini beradi.

Pedagogik refleksiya tushunchasining mazmuni. Refleksiya yunoncha “o'zimga qaytish” ma'nosini bildiradi. Pedagogik ma'noda esa bu o'qituvchining o'z darsini, o'z harakatlarini, o'quvchilar bilan ishlash tajribasini ongli ravishda qayta baholashi va

ularni takomillashtirishga qaratilgan intilishidir. Refleksiya o'qituvchiga:

- ta'lim jarayonidagi muammolarni aniqlash;
- o'quvchilarning ehtiyojlarini chuqurroq anglash;
- metod va yondashuvlarni takomillashtirish;
- ijodiy pedagogik yechimlar ishlab chiqish;
- o'z faoliyatiga tanqidiy nazar bilan qarash imkonini beradi.

Demak, refleksiya pedagogning o'zida "o'qitish sifati qanday?", "Men o'quvchilarimga nima berdim?", "Dars jarayonida qanday natijaga erishdim?" kabi savollarga javob izlash jarayonidir.

Pedagogik refleksianing asosiy yo'nalishlari. Pedagogik refleksiya odatda uch asosiy yo'nalishda o'rganiladi:

1. Shaxsiy refleksiya. Bu o'qituvchining o'z ichki holatini, his-tuyg'ularini, darsga tayyorgarlik jarayonidagi kayfiyatini va kasbiy ishonch darajasini tahlil qilish jarayonidir. Shaxsiy refleksiya o'qituvchiga:

- stressni kamaytirish;
- o'z-o'ziga ishonchini mustahkamlash;
- o'ziga xolis munosabatda bo'lish;

ruhiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi.

2. Kasbiy (metodik) refleksiya. Bu turdagi refleksiya dars jarayonining texnologik tomonini o'z ichiga oladi. Unda o'qituvchi:

- darsning metodik qurilishini;
- qo'llangan usullar samaradorligini;
- darsning ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadlari bajarilgan-bajarilmaganini;
- o'quvchilarning faolligini va o'zlashtirish darajasini tahlil qiladi.

Kasbiy refleksiya dars sifatini oshirishda eng muhim omillardan biridir.

3. Muloqot refleksiyasi

Bu o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi hamkorlik, muloqot madaniyati, sinfdagi psixologik muhitni tahlil qilishni anglatadi. Muloqot refleksiyasi o'qituvchiga:

- o'quvchilar bilan ijobiy aloqa o'rnatish;

- sinfdagi noqulay vaziyatlarni bartaraf etish;
- o‘quvchilar motivatsiyasini oshirish;
- hamkorlikka asoslangan ta’limni yo‘lga qo‘yish imkonini beradi.

Refleksiya jarayonida qo‘llaniladigan usullar. Pedagogik refleksianing samaradorligi uni qanday amalga oshirilishiga bog‘liq. Quyidagi usullar ko‘p qo‘llanadi:

- Ilashtirish talab qiladigan jihatlarini aniqlaydi.
- O‘quvchilardan fikr-mulohaza olish
- O‘quvchilar o‘z fikrlari asosida o‘qituvchiga dars samaradorligi haqida ma’lumsdan keyingi tahliliy yozuvlar (mini-analiz)
- O‘qituvchi darsdan so‘ng 5–10 daqiqa davomida dars jarayonidagi holatlarni yozma shaklda qayd qiladi.
- “Kuchli va kuchsiz tomonlar” tahlili
- Har bir dars bo‘yicha o‘zining samarali va takomilumot beradi.
- Videodars tahlili
- O‘qituvchi o‘z darsini videoga yozib, uni tashqi ko‘z bilan qayta ko‘rib chiqadi.
- Portfolio yuritish
- O‘qituvchining faoliyati bo‘yicha to‘plangan ishlar, dars ishlanmalari, baholash natijalari refleksiya uchun asos bo‘lib xizmat qiladi.
- Hamkasblar bilan o‘zaro kuzatuv
- Tajriba almashish va tashqi fikr olish refleksianing samarali usullaridan biridir.

Pedagogik refleksianing ta’lim jarayonidagi ahamiyati. Ta’lim sifatini oshirishda refleksiya juda katta o‘rin tutadi. U o‘qituvchiga:

- darsni zamonaviy pedagogik talablar asosida tashkil etish;
- o‘quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish;
- innovatsion ta’lim texnologiyalarini samarali qo‘llash;
- ta’lim jarayonini rejalashtirishda aniqlik kiritish;

kelgusi faoliyat uchun yangi yondashuvlarni ishlab chiqish imkonini yaratadi.

Xulosa:

Pedagogik refleksiya zamonaviy ta’lim jarayonining ajralmas tarkibiy qismi bo‘lib,

o'qituvchining kasbiy o'sishi, dars sifatini oshirish va ta'lim jarayonini takomillashtirishda muhim o'rin tutadi. Refleksiya jarayoni o'qituvchidan o'z faoliyatiga tanqidiy va tahliliy yondashishni, har bir darsni chuqur baholashni va kelgusida samaradorlikni oshirishga qaratilgan xulosalar chiqarishni talab qiladi. Refleksiya o'qituvchiga dars jarayonidagi muvaffaqiyatlar va kamchiliklarni aniqlash, o'quvchilarning ehtiyojlarini chuqur anglash, metodik yondashuvlarni takomillashtirish va yangi innovatsion g'oyalarni joriy etish imkonini beradi. Natijada ta'lim jarayonining samaradorligi ortadi, o'quvchilar bilan muloqot va hamkorlik yaxshilanadi, sinfdagi psixologik muhit barqarorlashadi. Pedagogik refleksiya o'qituvchining kasbiy kompetensiyasini shakllantiradi, uni ijodkor, o'z ustida ishlaydigan va zamon talablari bilan hamnafas bo'lgan mutaxassis sifatida rivojlantiradi. Shuning uchun har bir pedagog o'z faoliyatida refleksiv yondashuvni doimiy qo'llashi, o'z tajribasini baholab borishi va ta'lim jarayonini sifat jihatdan takomillashtirishga intilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – T.: O'qituvchi, 2003.
2. Yo'ldoshev J.G., Usmonov S. Pedagogik texnologiyalar asoslari. – T.: Fan va texnologiya, 2019.
3. Hasanboeva O., Raxmonov H. Umumiy pedagogika. – T.: O'zMU nashriyoti, 2018.
4. Xoliqov A., To'xtayev B. Pedagogika. – T.: Innovatsiya-Ziyo, 2020.
5. Mamarasulov B., Qodirova F. Pedagogik kompetensiya va refleksiya asoslari. – T.: Ilm ziyo, 2021.
6. Qurbonov S., Yo'ldosheva S. Innovatsion pedagogika. – T.: Sano-standart, 2020.